

Namen razstave je v skupno zgodbo povezati razvoj čipkarskega šolstva v različnih krajih na Slovenskem od začetkov do sodobnosti. Razstavo Slovenskega šolskega muzeja, ki ponuja pogled na čipkarsko šolstvo na Slovenskem, je spodbudil jubilej ob 150. obletnici ustanovitve čipkarske šole v Idriji.[1] Hkrati beležimo tudi 130-letnico ustanovitve oddelka za klekljanje ženske obrtne čipkarske šole v Ljubljani in 120-letnico čipkarskih šol v Žireh in Železnikih. Ob izdelkih, dokumentih, fotografijah in drugih predmetih obiskovalec spoznava zgodbe učenk, učiteljic in ustanov, ki so pomembno pripomogli k ohranjanju in razvoju čipkarske dediščine.

[1] Slovenski šolski muzej se je s to tematiko ukvarjal tudi leta 2002, z razstavo *Čar čipk*, ob 125-letnici čipkarske šole v Idriji.

Znanje na nitki: pogled na čipkarsko šolstvo na Slovenskem ob 150-letnici čipkarske šole v Idriji
Občasna potujoča razstava Slovenskega šolskega muzeja
Odprtje razstave: Slovenski šolski muzej, prostori uršulinskega samostana v Ljubljani, 3. november 2026.
Avtorji razstave: mag. Marjetka Balkovec Debevec, Polona Koželj in Gregor Gartner, Slovenski šolski muzej
Organizacija razstave: Slovenski šolski muzej, zanj mag. Stane Okoliš
Oblikovanje razstave in zloženke: Barbara Sirk in Žiga Okorn, Uvid.si, d. o. o.
Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič
Angleški prevod besedil: Alenka Ropret
Promocija razstave: Andreja Cigale, SŠM
Tehnična izvedba:
Priprava predmetov: Franci Kadivec, SŠM
Izdelava panojev in opreme: O.K.VIR, d. o. o.
Tisk vabil in zloženk: Camera, d. o. o.

Izdal in založil: Slovenski šolski muzej, zanj mag. Stane Okoliš
Publikacija muzeja (zloženka), št. 187
Naklada: 300 izvodov
Ljubljana, oktober 2026

Za sodelovanje pri pripravi razstave se zahvaljujemo Mestnemu muzeju Idrija, čipkarskim šolam, drugim muzejem in arhivom ter posameznikom.

Razstavo je omogočilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino.

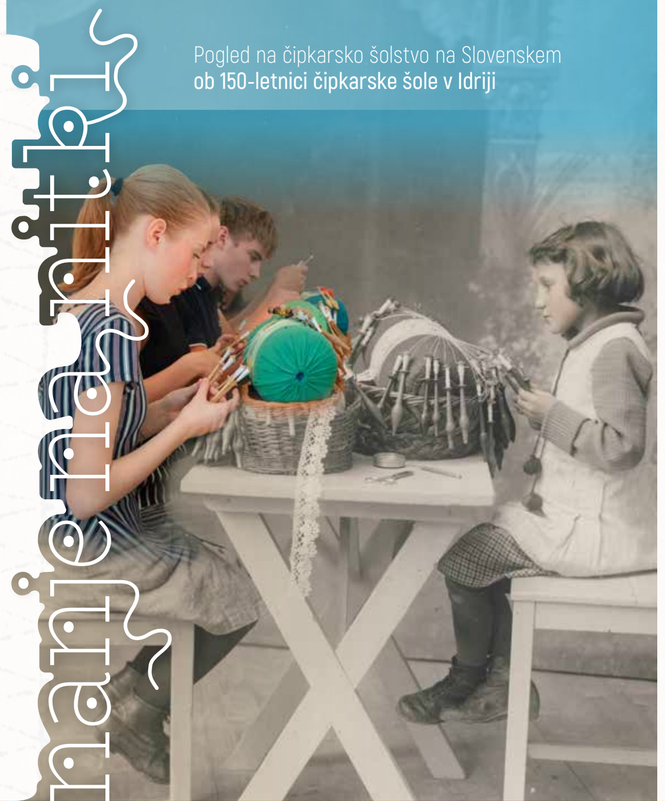
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN MLADINO

VALVA SOREČE VAŠO LIČJA
SLOVENSKI MUZEJ LETA

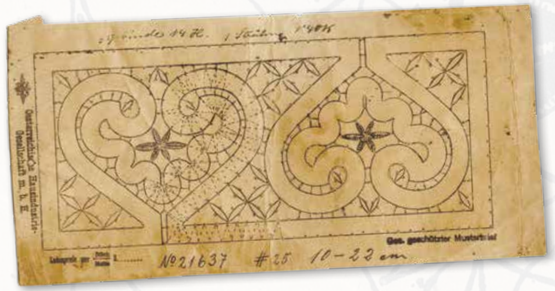
Slovenski ŠOLSKI MUZEJ

Znanje na nitki

Pogled na čipkarsko šolstvo na Slovenskem ob 150-letnici čipkarske šole v Idriji

V naslovu razstave ***Znanje na nitki*** se prepleta več pomenov. Po eni strani želimo z njim poudariti, koliko znanja je treba pridobiti, da iz nežne nitke ustvariš umetelno izdelano čipko. Po drugi strani je bilo znanje klekljanja v preteklosti večkrat ogroženo, čipkarske šole so marsikje prenehale delovati, medtem ko dandanes pri tem lahko sledimo lepemu razvoju. Naslov lahko razumemo tudi širše, ne le v kontekstu klekljanja, in si samo želimo, da znanje v naši družbi ne bi nikoli obviselo zgolj na nitki.

Slovenski ŠOLSKI MUZEJ

Slovenski ŠOLSKI MUZEJ

Slovenski ŠOLSKI MUZEJ

Čipka je več kot le okrasni predmet

Čipka je pomemben del kulturne dediščine, ki v sebi združuje znanje, ustvarjalnost, spretnost in vsakdanje življenje številnih generacij. Na Slovenskem se je čipkarstvo razvijalo v različnih krajih, vsak pa je oblikoval svoje značilne vzorce, tehnike in tradicije. Z razmahom čipkarstva se je pokazala potreba po sistematičnem prenosu znanja, zato so začele nastajati čipkarske šole.

Od plemiških salonov do šolskih klopi

Klekljanje je bilo sprva plemiško opravilo. Z gradov in iz samostanov se je znanje klekljanja postopoma razširilo med meščane in kmete. Prva organizirana klekljarska šola na območju današnje Slovenije je delovala v Ljubljani med letoma 1763 in 1768. Poučevanje klekljanja se je nato širilo z različnimi oblikami pouka ženskih ročnih del. Pomembno središče je bila Idrija, kjer je bila leta 1876 ustanovljena čipkarska šola, ki nepretrgoma deluje vse do danes. Konec 19. in v začetku 20. stoletja so bile ustanovljene tudi druge čipkarske šole in tečaji, ki so pomembno prispevali k razvoju lokalne čipkarske tradicije. Od njih danes še vedno delujeta čipkarski šoli v Žireh in Železnikih.

Med tradicijo in spremembami

Pomembne politične in družbene spremembe 20. stoletja so vplivale tudi na organizacijo čipkarskega šolstva. Po rapalski meji sta razvoj in upravljanje šol na zahodni in vzhodni strani meje potekala ločeno. Idrija s primorskim zaledjem je postala podrejena italijanski Gorici, v Kraljevini SHS pa je osrednjo vlogo prevzela Ljubljana. Po drugi svetovni vojni se je nato z razvojem industrije zmanjšalo zanimanje za klekljanje, tako da so številne šole in tečaji prenehali delovati. Dandanes se zanimanje za čipke spet povečuje, cilj pa je še vedno tak kot pred leti: ohranjanje in prenos znanja klekljanja. To poslanstvo danes nadaljujejo čipkarske šole, krožki, festivali, društva, muzeji in druge kulturne ustanove.

Živa dediščina za prihodnost

Klekljanje je živa rokodelska dediščina in del sodobne kulture. Ne samo v tradicionalnih oblikah, čipka se uveljavlja tudi v oblikovanju, modi, arhitekturi in likovni umetnosti. Leta 2018 je bilo klekljanje čipk v Sloveniji vpisano na Unescov reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva, s čimer se potrjuje izjemen kulturni pomen klekljanja čipk pri nas.

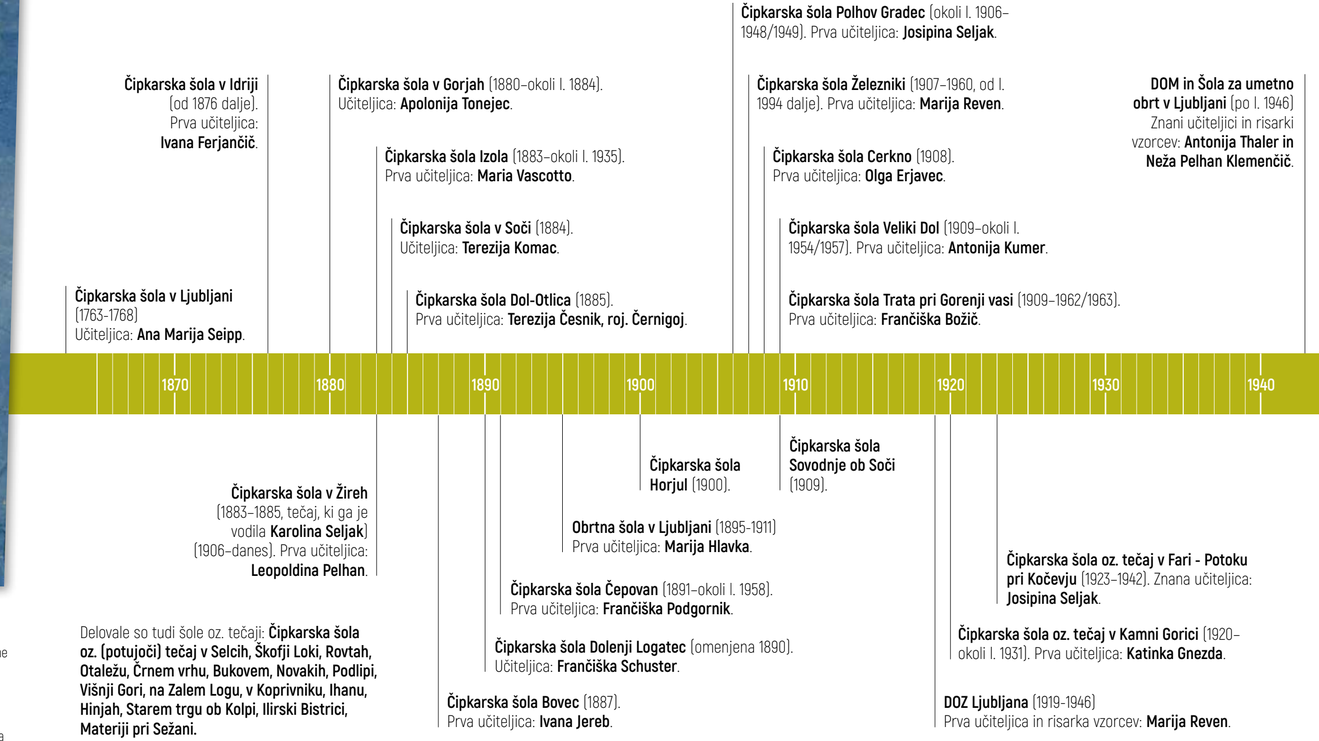
Razstava je poklon generacijam klekljaric, učiteljic in ustvarjalcev, ki so skozi stoletja skrbeli, da se je znanje o čipki prenašalo iz roda v rod in ostalo trdno vtkano v slovenski kulturni prostor.

Fotografiji na naslovnici: A. Bogataj, arhiv Čipkarske šole Idrija; Iz zapuščine Angelce Jesenko, Muzejsko društvo Žiri. / Učenke čipkarske šole v Žireh z učiteljico Angelco Jesenko, rojeno Korenčan, 1958. Posredovalo Muzejsko društvo Žiri. / Žig Potovalni tečaj c.-kr. Osrednjega čipkarskega tečaja, SI_ZAL_IDR/0168, Čipkarska šola Idrija (pred 1945), t. e. 43. / Papirca iz Čipkarske zbirke Mestnega muzeja Idrija: vzorec, ki ga je narisala Katarina Jež (por. Živec), obdobje pred letom 1911; vzorec z žigom Ossterreichische Hausindustrie Gesellschaft m. b. H. Obdobje po 1912.

Seznam čipkarskih šol in tečajev na Slovenskem

Shema je nastala po doslej preučenih virih. Vabimo vas k dopolnitvi z morebitnimi novimi podatki.